

Representantforslag 51 S

(2016–2017)

fra stortingsrepresentantene Tove Karoline Knutsen, Ruth Grung, Ingvild Kjerkol, Line Kysnes Vennesland og Torgeir Micaelsen

Dokument 8:51 S (2016–2017)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tove Karoline Knutsen, Ruth Grung, Ingvild Kjerkol, Line Kysnes Vennesland og Torgeir Micaelsen om opprettelse av en tilskuddsordning for aktivitetsprosjekter for mennesker med hukommelsessvikt og demenssykdommer

Til Stortinget

Bakgrunn

Demens utgjør et alvorlig helseproblem blant eldre mennesker i hele den vestlige verden. Man vet ikke eksakt hvor mange som har en demenssykdom her i landet, men anslaget er at minst 78 000 er rammet. Forskere mener tallet kan bli dobbelt så høyt de neste 25 årene. Leder for Nasjonalforeningen for folkehelsen, Lisbeth Rugtvedt, understreker at man ikke har forsket nok på demens i Norge:

«Det er behov for å styrke denne forskningen for å få bedre kunnskap om behandling, årsaker og omsorgsløsninger. Vi kommer til å møte en stor utfordring med at så mange flere får demens i årene framover»

Så langt har man ikke lyktes med å finne effektive tiltak som har vist seg å kunne forebygge og hindre utviklingen av demenssykdommer i ulike former.

Vedtatt politikk

Stortinget har vedtatt at kommunene skal ha plikt til å etablere et dagaktivitetstilbud til mennesker med demens, og at dette skal være på plass innen 2020. Dette besluttet Stortinget i forbindelse med behandling av Dokument 8:53 S (2014–2015), noe helse- og

omsorgskomiteen understreket i merknad til årets statsbudsjett jf. Innst. 11 S (2016–2017):

«Komiteen viser til at Stortinget i Innst. 221 S (2014–2015) ba regjeringen, gjennom å endre helse og omsorgstjenesteloven, fastsette en plikt for kommunene til å tilby et aktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens gjeldende fra 1. januar 2020.»

Det er viktig at regjeringen viderefører tilskuddet også for neste år til dagaktiviteter, som del av Demensplan 2020. Men til tross for økte midler til dette formålet over flere år vil det være behov for nesten 5 400 flere aktivitetsplasser for hjemmeboende med demens i perioden 2018–2020. Det er et godt stykke igjen for å nå dette målet. I den forbindelse er det verd å merke seg at Stortinget ved behandlingen av finansinnstillingen, jf. Innst. 2 S (2016–2017), fattet følgende vedtak:

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak for å stimulere til en raskere oppbygning av dagtilbudet for demente innen lovkravet trer i kraft fra 2020».

I helse- og omsorgskomiteens innstilling om statsbudsjettet for 2017 bemerket medlemmene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet at regjeringspartiene reduserte kapittel 761 Omsorgstjeneste, post 62 Dagaktivitetstilskudd med 45 mill. kroner som følge av forventet mindre forbruk. I 2016 ble kun 26 mill. kroner benyttet av de 71,3 mill. kroner som var satt av til formålet. Forslagsstillerne er bekymret for at oppfølgingen av mennesker med demenslidelser ikke er god nok. I statsbudsjettet for 2017 er det lagt opp til 750 flere plasser med dagaktivitetstilbud. Forslagsstillerne mener utbyggingen av dagaktivitetstilbudet for mennesker med demens går altfor sakte under denne regjeringen. Forslagsstillerne viser til at Arbeiderpartiet i sitt alternative statsbudsjett derfor

satte av ytterligere 105 mill. kroner til dette formålet, samtidig som partiet foreslo at Stortinget skulle be regjeringen prioritere arbeidet med å få gode tiltak raskere på plass.

Aktivitet og opplevelse

Det er allment akseptert at både fysisk og mental trening og en aktiv hverdag er viktig for å bevare helsen, ikke minst i eldre år. Dette gjelder også for mennesker med hukommelsessvikt og demenssykdommer. Nyere forskning tyder på at aktivitet generelt og fysisk aktivitet spesielt kan være gunstig i denne sammenheng. De rådene om aktivitet som gis til befolkningen generelt, bør derfor også å gjelde for mennesker med en demenslidelse. Personer med etablert demens har samme behov for fysisk aktivitet som friske, men klarer ofte ikke å gjennomføre dette på egen hånd. Derfor er det så viktig at dette blir ivarettet i de tilbudene som gis til denne gruppen.

Høgskolelektor ved Haraldsplass diakonale høgskole i Bergen, Britt Øvrebø Haugland, viser i en studie fra 2012 at beboere på sykehjem ofte er fornøyd med den pleie og omsorg som gis, men savner meningsfulle dager med sosial kontakt og aktivitet. For at beboerne skal oppleve aktivitetene som tilbys som meningsfulle, er det viktig å kartlegge hva beboerne selv er interessert i. Øvrebø Haugland viser til at i den grad beboerne blir spurt, gjelder dette gjerne de friskeste, mens mennesker med en demensdiagnose ofte blir ekskludert. Det er derfor svært viktig å få kartlagt også de ønskene og mulighetene som finnes blant den store gruppen av mennesker med hukommelsessvikt og demens, for deretter å kunne sette inn tiltak som foretrekkes av den enkelte – tiltak som dermed vil kunne oppleves som positive og inspirerende.

Trening og kultur

Samlet indikerer flere studier at eldre med forskjellig grad av sviktende mental helse, både de som bor hjemme og beboere på institusjon, vil ha god nytte av fysisk trening. Treningen har både fysiske og psykologiske effekter og kan bidra til å opprettholde helse, kommunikasjonsevne, mentale funksjoner og evnen til å mestre hverdagen bedre.

Ulike kulturuttrykk, som sang og dans, har også vist seg å ha positiv virkning på mennesker med demens. Musikk er et godt verktøy for fellesskap, samvær og kommunikasjon. Sang i fellesskap bidrar til glede og trivsel, stimulerer språkevnen og framkaller ofte gode minner fra tidligere år. Et doktorgradsarbeid fra 2015 av musikkterapeut Tone S. Kvamme konkluderer med at musikkterapi kan ha stor positiv innvirkning hos demensrammede med symptomer på depresjon og angst. Lege og spesialist i allmenneisin Audun Myskja har også i sin doktorgrad satt fo-

kus på bruk av musikk i eldreomsorgen. Han har blant annet engasjert seg i et spennende prosjekt ved Bergen Røde Kors sykehjem hvor musikk er tatt i bruk i forbindelse med stellesituasjoner. Myskja viser hvordan man har erfart at bruk av kjente og enkle sanger kan skape trygghet og ro og hindre utagering hos urolige beboere med demenslidelser. For mange har det også betydd at behovet for medisiner har gått ned.

Forslag til tilskuddsordning

Forslagsstillerne foreslår med dette at det avsettes midler til en ny tilskuddsordning øremerket ulike aktiviteter med fysisk og/eller kognitiv trening, rettet inn mot mennesker med hukommelsessvikt eller demenslidelser. Ordningen må være lett tilgjengelig for søknader fra fylker og/eller kommuner som vil sette i gang konkrete prosjekter. Tiltakene må kunne omfatte både hjemmeboende og beboere i omsorgsboliger og sykehjem. Forslagsstillerne foreslår også at det innenfor denne mer generelle ordningen tas særskilte initiativ til definerte prøveprosjekter i minst tre fylker i ulike deler av landet. Disse bør foregå over en treårsperiode og evalueres i ettertid. Formålet med disse prosjektene er systematisk utprøving av tilpassede aktiviteter i ulike modeller, som i etterkant lett kan overføres og tas i bruk av både mindre og større kommuner som varige tiltak.

Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse har utarbeidet veiledningsmaterieell om dagaktivitetstilbud for å bistå kommunene med håndboken «Etablering og drift av dagaktivitetstilbud for personer med demens». Ifølge håndboken bør slike aktiviteter skreddersys ut fra behov, interesser, lokale tradisjoner og kultur, samt de mulighetene som ligger i omgivelsene inne og utendørs. Her vises det til det mangfoldet som finnes med tanke på fysiske aktiviteter, sang og dans, minnearbeid, lokal kultur og tradisjoner m.m.

Innhold i tiltakene

Forslagsstillerne vil peke på viktige momenter som bør vektlegges i de utvalgte prøveprosjektene:

- Brukermedvirkning; den enkeltes interesser må være utgangspunktet.
- Oppmerksomheten må være personen selv og hans eller hennes muligheter og evner.
- Sosialt fellesskap er viktig; aktivitetene må gjerne foregå sammen med andre.
- Aktivitetene må kunne romme både fysisk og kognitiv trening, f.eks. ved deltakelse i tilpasset trening og tilrettelagte kulturaktiviteter.
- Pårørende bør involveres der det ligger til rette for dette.

- Kommunene, særlig pleie- og omsorgstjenestene med både ledere og ansatte, må involveres og ha et eierforhold til aktivitetene.

Et eksempel på et godt prosjekt er «Minnebal-len» i Hamar. Her har fotballklubben HamKam gått sammen med Nasjonalforeningen for folkehelsen om å lage et fotballprosjekt for eldre med hukommelsessvikt eller som har fått demens. Sammen med gamle fotballhelter fra klubbens storhetstid kan eldre fotballentusiaster og HamKam-patrioter komme sammen, se på bilder og opptak av kamper og minnes gamle bragder – og kanskje dra sammen på fotballkamp for dem som ønsker og kan det. Dette prosjektet har i aller høyeste grad overføringsverdi til andre byer og steder med en fotballklubb som mange mennesker har hatt et nært og tett forhold til hele livet. Det gir muligheter for flotte opplevelser gjennom gode minner – også for den som har fått en demenssykdom.

Økonomi

Den foreslåtte tilskuddsordningen med øremerkede aktivitetsmidler bør utgjøre minimum 40 mill. kroner per år. Disse bør komme i tillegg til de ordinære midlene som fra før er avsatt til å opprette kommunale dagaktivitetsplasser. Innenfor den nye tilskuddsordningen bør det settes av opptil 5 mill. kroner per år for hvert fylke som ønsker å delta i det foreslåtte treårige forsøksprosjektet. Forslagsstillerne viser til at Arbeiderpartiet har satt av 43 mill. kroner i inneværende års alternative budsjett øremerket aktiviteter for eldre.

Samarbeid og organisering

For å lykkes med prosjektene vil det være avgjørende at man får til et samarbeid med flere gode aktører. Nasjonalforeningen for folkehelsen har lenge hatt som sin fremste oppgave å arbeide med demenssaken og vil derfor kunne være aktuell som samar-

beidspartner. Nasjonalforeningen har regionkontorer over hele landet, som kan bistå i arbeidet. Det er også Nasjonalforeningen som har initiert det gode programmet Aktivitetsvenn, der målet er at personer med demens sammen med ledsagere som arbeider som frivillige, skal få delta i flere aktiviteter og ha gode opplevelser i hverdagen. Dette er et viktig tilbud som fremmer både helse og trivsel, og som bidrar til god folkehelse og livskvalitet for dem som deltar. Andre viktige samarbeidspartnere vil kunne være de fylkesvise utviklingssentrene for sykehjem og hjemmetjeneste, samt ulike frivillige aktører. Videre vil prosjekter i regi av «Livsglede for eldre» være aktuelle, likeså «Krafttak for sang» og Folkeakademiene – alle engasjerte aktører med ulike gode kulturprosjekter for eldre. Også idrettslag, særlig fotballklubber, kan gjøre en flott jobb i arbeid med seniorer og eldre.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g

1. Stortinget ber regjeringen opprette en tilskuddsordning med øremerkede midler på minst 40 mill. kroner per år til aktiviteter for mennesker med hukommelsessvikt eller demenslidelser. Tilskuddet skal kunne søkes om av kommuner og/eller fylker og må komme til i tillegg til de ordinære midlene som er satt av til dagaktivitetsplasser for eldre hjemmeboende med demenssykdommer.
2. Stortinget ber regjeringen sette i gang et treårig forsøksprosjekt i minst tre fylker, med tilskudd på opptil 5 mill. kroner per år per fylke, innenfor rammen av den foreslåtte ordningen for aktivitets tiltak som beskrevet i Dokument 8:51 S (2016–2017).

22. februar 2017

Tove Karoline Knutsen
Torgeir Micaelsen
Ingvild Kjerkol

Ruth Grung
Line Vennesland

